

ВКСШ СЪДЕБЕН СЪВЕТ	
регистрационен индекс	Дата
ВСС - 145/10	07 -12- 21

ДО

ВИСИШИЯ СЪДЕБЕН СЪВЕТ

ВЪПРОСИ към кандидата

от Милен Василев – съдия в Софийския апелативен съд

Относно: Процедурата за избора за председател на ВКС, открита с решение на Пленума на ВСС по протокол № 17/30.09.2021 г.

УВАЖАЕМА СЪДИЯ ГАЛИНА ЗАХАРОВА,

Съзнавайки, че не съм от субектите по чл. 173, ал. 8 ЗСВ, си позволявам да отправя настоящите въпроси и оставям на вас преценката дали да им отговорите. Все пак отбелязвам, че това е поредния законодателен парадокс – при избор на членове на ВСС с 5-годишен мандат да е допустимо задаване на въпроси от магистрати /чл. 29и, ал. 2 ЗСВ/, а това да не е предвидено при избор на членове на ВСС със 7-годишен мандат, каквито са т.нар. „трима големи“. Всъщност, именно двойната функция на същите оправдава интереса на всеки магистрат към техния избор. Изборът на председател на ВКС в качеството на административен ръководител вълнува само съдиите във ВКС, в който през 2020 г. са постъпили само 1,5 % от всички съдебни дела в страната /7 799 спрямо общо 510 311 дела/. Изборът му обаче в качеството на член по право на ВСС е от значение за всички магистрати от всички структури на съдебната власт – съдии, прокурори и следователи, тъй като със своя глас във ВСС той може юридически да влияе и на тяхната съдба в определена степен. Припомням и, че ако настоящият ВСС избере председател на ВКС, то мандатът на последния ще застъпи мандатите на /поне/ три състава на ВСС – настоящия, следващия и по-следващия.

В този ред на мисли считам за уместно да ви задам следните въпроси:

I. За административно-командния модел на управление на системата на съдилищата и съдебната номенклатура

1. Както съм писал и по друг повод – това е основната заплаха пред индивидуалната независимост на всеки съдия, т.е. пред независимото правораздаване. Външните влияния нямаше да имат никакво значение, ако вътре в съдебната система нямаше удобни проводници с царедворска психика, чрез които те се прокарат. Лозунгът „системата ни убива“ тук е актуален във вида „системата убива нашата независимост“.

Понастоящем моделът на администриране на съдилищата: 1) способства за формиране на чиновнически манталитет в съдията, и 2) допуска и negliжира административния натиск върху него. Поради това душата на българския съдия в основата си е чиновническа, виновна за което

е системата. Все пак за честа на пагона следва да отбележим, че положението при прокурорите и следователите е още по-трагично по известни причини, не че това трябва да ни е мерило.

Към днешна дата управлението на съдилищата се извършва: **1) от ВСС**, чиито все по-разширяващи се през години правомощия отдавна са го превърнали в **бюрократичен мастодонт**, който от една страна е неспособен на ефективно и оперативно изпълнение на многобройните му функции, за много от които му липсват експертиза и капацитет /напр. е-правосъдието/, а от друга страна – самото му позициониране в центъра на съдебната власт като черна дупка изкривява времето и пространството в системата, което води до неправилни възприятия на магистратите за неговата конституционна роля /вж. напр. странното питане на председател на съд до СК на ВСС за това какво да прави с делата на съдия, избран за европейски делегиран прокурор, разгледано в заседанието на 16.11.2021 г./; и **2) от председателите на съдилища**, на чиято еднолична власт е поверено цялостното вътрешно управление на съдилищата.

Самото вътрешно администриране на съдилищата продължава да се извършва по съветски образец от времето на социализма. Съдилищата са структурирани и вътрешно организирани като класически администрации от сферата на изпълнителната власт с централизирано еднолично ръководство. По тази причина ако сравним действалите преди и след 1990 г. съдоустройствени закони /ЗУС – 1976 г. и ЗСВ – 1994 г. и 2007 г./ в тази им част ще открием несъществени разлики, но при запазване на основната линия на еднолично ръководство от председателите на съдилища. Този модел беше запазен и при плахия /затова и нелеп/ законодателен опит от 2016 г. за въвеждане на т.нар. „съдийско самоуправление“ чрез известно разширяване на правомощия на общите събрания /респ. пленумите/ на съдилищата.

Подобна **свърхконцентрация на власт** в председателите е заплаха за съдийската независимост, тъй като:

- е несъвместима с конституционния статут на всеки съдия, който изключва наличието на началник над него, а всички съдии в един съд са равнопоставени и не са в йерархични отношения;
- води до неправилни представи в част от съдиите за подчиненост в отношенията им с председателя, външен израз на което е и често използваното обръщение „шефе“;
- е предпоставка за лесно прокарване на неправомерно външно политическо, икономическо и/или олигархично влияние в управлението на съдилищата – по-лесно се влияе на един човек, отколкото на цяло общо събрание;
- поражда корупция – както знаем от Монтескьо „всяка власт корумпира, а абсолютната власт корумпира абсолютно“.

В съвкупност горното води до това, което всички в системата знаем – **административните ръководители са лостове за влияние върху редовите съдии при упражняване на правораздавателната им дейност чрез преки искания за резултат по дадено дело**. Тази им негативна роля е и публично призната преди години от членове на самия ВСС в предишни мандати¹. Съвсем отделен е въпросът, че както настоящият, така и предишни състави на ВСС, не само, че не са направили нищо за преустановяване на тази неправомерна /и направо престъпна/ дейност срещу правосъдието и услужливо са си заравяли главата в пясъка, но и активно са съучаствали в тази насока чрез избора на подходящи адм. ръководители, за които пък са получили указания от техните куклови. Това се потвърждава и от епичните битки, които се разгарят в СК в процедурите за т.нар. оперативно интересни съдилища – най-големите и ключови за системата съдилища, които са около 15 – 20, в които се разглежда най-значимата част от всички съдебни дела в страната.

¹ <https://www.mediapool.bg/modelat-koi-vladee-sadebnata-vlast-ne-spasim-li-sada-nyama-shans-za-promyana-news236468.html>

Разбира се, не трябва да слагаме всички административни ръководители под една щампа – сред тях има и много почтени хора. Има обаче и непочтени и проводници на външни влияния – няма защо да се лъжем, а и обществото няма да ни повярва, ако отричаме.

Трябва ли обаче съдебната власт да зависи само от личността на даден ръководител, вместо да бъдат установени **конкретни нормативни механизми** във вътрешното управление на съдилищата, предотвратяващи възможностите за злоупотреба с власт и ограничаващи тази власт. Защо е нужно най-важният въпрос при всеки избор на ръководител на ключов съд, вкл. и на ВКС или ВАС, да бъде въпросът КОЙ и като „*окото на Саурон*“ с трепет да следим кой ще бъде поредният „*властелин на пръстена*“? Всъщност, съдебната реформа ще приключи само тогава, когато отговорът на въпроса КОЙ няма да има значение. Това ще стане тогава, когато скъсаме с установения от социализма модел „бащица“ или „майчица“ във вътрешното управление на съдилищата.

2. В концепцията е посочено: „*считам за напълно възможно да се постигне широко участие на съдиите във ВКС при решаване на организационни въпроси, включително извън изрично посочените в ЗСВ от компетентност на пленума и общите събрания*“. Като идея това е в правилна посока, но се сблъсква с ограничението по **чл. 65, изр. 3 ЗСВ** – тези колективни органи да се произнасят само в определените в закона случаи. А и защо благоволенieto на председателя да определя дали и кога ще се произнася или не пленумът или общото събрание – това трябва да бъде уредено в закона. Същевременно, подобен начин на функциониране на ОС /да се произнася когато председателя реши да се допита до него/ е твърде проблематичен и принизяващ неговата роля до султански диван – до съветващ и консултативен орган, който султанът свиква когато пожелае и с чиито съвети може да се съобрази, ако желае. Тези колективни органи трябва да бъдат овластени с **реални и значими правомощия с конститутивно значение**, а не само с консултативно. Иначе сладките приказки за председателя като „*пръв между равни*“, каквито сме слушали много и до втръсване през годините, за пореден път ще останат красива демагогия, нямаща нищо общо с реалността в съдилищата.

Прочее, необходима е **законова реформа** в управлението на съдилищата, която **да ограничи** властта на председателите и **да овласти** общите събрания по определени въпроси. Отношенията между адм. ръководител и съдиите следва да се уредят подобно на отношенията между председателя на Народното събрание и народните представители. Както председателят на НС не е „шеф“ на народните представители, а само на администрацията в НС, такава следва да е положението и в съдилищата. Както в НС съществените вътрешноорганизационни въпроси относно същинската парламентарна дейност се решават в пленарна зала /където се избира ръководството, приема се Правилника на НС и се избират парламентарните комисии/, така аналогично следва да функционират и съдилищата.

Председателят следва да е ръководител на съдебната администрация, да отговаря за материално-битовото осигуряване, да има представителни функции и което е най-важното – **да продължи да бъде съдия, разглеждащ дела** – каквото и това да му коства. На всички ни се иска най-сетне след 30 години преход да видим председател на ВКС или ВАС, който реално да правораздава както всеки съдия, а не да мързелува и да заблуждава обществото, че нещо върши на високия си пост. Съществените въпроси относно **организацията на правораздавателната дейност** на съда следва да бъдат поверени на общото събрание /пленума/, не само като съгласувателни функции, а и като **решаващи** – брой и специализация на отделенията, разпределение на съдиите по колегии, отделения и състави, правила за разпределение на делата, командироване /ако този вреден институт остане/ и др. Не виждам конституционна пречка на ОС /пленума/ със закон да се поверят правомощията и за **пряк избор** на заместник-председателите на съда и ръководителите на отделения във върховните съдилища /ако такива продължат да съществуват, което е спорно/. Конституцията възлага като правомощие на съответните колегии на ВСС да назначават адм. ръководители /чл. 130а, ал. 5, т. 4 КРБ/, а дали да съществуват други административни длъжности под тях и от кого да се

назначават е въпрос на законова уредба. Не става ясно защо ОС на съответния по-горен съд може пряко да избира **съдебни заседатели** по сегашната законова уреда с **конститутивни решения** /а не просто да съгласува, а после адм. ръководител да ги назначава със заповед/, а да не може пряко да избира съдии от състава на същия съд на вътрешни административни длъжности, което касае само вътрешната организация в съответния съд и никой друг. Следва да се помисли и по въпроса дали председателството на самото ОС да не се повери на избран от него съдия – председател на ОС, различен от председателя на съда, така че самостоятелността на ОС да бъде подчертана и да не изглежда в очите на съдиите като помощен орган или придатък на председателя на съда, какъвто е в момента.

Съвсем отделен е въпросът дали при администрирането на съдилищата не следва да се възприеме генерално различен подход – председателите на съдилища, които са съдии, да останат с главно представителни функции, а цялата текуща администрация във всички аспекти, вкл. кадрови спрямо служителите, да се повери на квалифицирани ръководни съдебни служители /напр. съдебни администратори, с определен ценз и мандат, избирани от общите събрания – както напр. главният секретар на ВСС се избира от Пленума на ВСС, а не еднолично от представляващия ВСС/. Всичко това са въпроси за законодателен дебат, който предстои.

Ето защо е нужна децентрализация и демократизация на вътрешното управление на съдилищата, като управлението бъде разпределено между председателя и ОС. По този начин с течение на времето съдиите ще преодолеят сегашният си чиновнически манталитет, вкл. по отношение на пряката им правораздавателна дейност – от една страна, а от друга страна – корупционното влияние върху председателите и нездравият интерес към техните фигури рязко ще намалеят.

Предвид горното моля кандидатът да отговори на следните въпроси:

1) Не е ли време във вътрешното управление на съдилищата най-сетне да скъсаме с модела „бащица“ или „майчица“?

2) Нужна ли е промяна в сегашния административно-команден модел на управление на системата на съдилищата в посока намаляване правомощията на ВСС и на административните ръководители на съдилища, за сметка на увеличаване на правомощията на общите събрания, респ. пленумите?

3) Считате ли за необходимо в учебните програми на НИП за първоначално назначени и за младши съдии да се включат обучения /лекции/ относно правния статут на съдията, в които специално да се акцентира на отношенията с ВСС и административните ръководители на съдилищата и за границите на правомощията на тези органи спрямо съдиите?

II. За вътрешната организация във ВКС

1. Темата за администрирането на съдилищата има и друг аспект. В момента има 182 административни ръководители на съдилища /колкото е броят на съдилищата/ и около 250 заместник-административни ръководители /в най-малките РС такива няма/. Към този ръководен щат трябва да прибавим и съществуващото във ВКС и ВАС трето ниво на ръководни кадри – председателите на отделения, които на жаргон съдийското съсловие нарича „*малки шефове*“. При общ брой на съдиите около 2 100 е видно, че **близо 1/5 от целият съдийски щат е ръководен** – всеки пети съдия в системата е някакъв ръководител, което е **потресаващо**.

В това отношение положението във ВКС е твърде смущаващо, тъй като при **110** съдии по щат, общо **13** са ръководните кадри – **1** председател на съда, **3** заместник-председатели и ръководители на колегии и **9** председатели на отделения /3 наказателни, 4 граждански и 2

търговски/. Това разслоение на три нива на административното ръководство е наследено от социализма по примера на структурата на Върховния съд на РСФСР /вж. чл. 45 – 46 от ЗУС – 1976 г./ . Преди епохата на социализма във ВКС не е имало заместник-председатели и колегии – имало е отделения, едно от които задължително се е ръководело от председателя на съда, а останалите – от председатели на отделения /вж. чл. 44 – 45 ЗУС от 1899 г., чл. 38 – 39 от ЗУС – 1934 г./ . Тогава броят на ръководните кадри не е надхвърлял 5. Настоящата ситуация с 13 ръководни кадри напълно оправдава израза „много вождове, малко индианци“. Очевидно желанието за администриране надхвърля желанието за разглеждане и решаване на дела, което е основната дейност на едно съдилище.

Не е много ясно какъв е смисълът и какви ползи носи подобна триетажна управленска структура, освен очевидните ползи за самото ръководство. Известно е, че председателите на отделения се занимават с разпределението и администрирането на делата в съответното отделение /чл. 172, ал. 2 ЗСВ/, с което обичайно се занимават заместник-председателите на останалите съдилища, но няма съд с 12 или дори 9 зам. председатели – СРС и СГС са с по 4, а САС е с 3. Това обаче поставя въпроса – с какво точно се занимават зам. председателите на ВКС и ръководители на колегии, след като не се занимават с това, с което се занимават техните колеги в другите съдилища. Ако те се занимават само с администриране на тълкувателни дела /които при това се движат от определените комисии по всяко от тях/, то това е твърде незначителна като обем дейност, тъй като тези дела са неголям брой – висящите такива дела във всяка колегия са под 10 понастоящем.

Същевременно, не е ясен и смисълът от съществуване на толкова голям брой отделения – 9, при положение, че липсва уникална специализация по материя за всяко от тези отделения. Така например в НК съществуват 3 отделения, а в ТК – 2 отделения, но всяко от тези отделения разглежда същата материя дела, както останалите отделения в същата колегия без никаква разлика. По тази причина и съобразно протоколите за случайно разпределение, делата се разпределят не само между съдиите от едно отделение, а между съдиите от цялата колегия. В ГК пък 4-те отделения са групирани в 2 потока, във всеки от които влизат по 2 отделения, разглеждащи една и съща материя от дела, които дела се разпределят случайно между съдиите от всеки поток, а не само между съдиите от едно отделение.

Този наглед канцеларски въпрос всъщност има огромно значение с оглед спазването на принципа за случайно разпределение на делата, така както той е уреден в чл. 9 ЗСВ и който се прилага в рамките на колегиите или отделенията. Всъщност, изразът „колегиите или отделенията“ не дава възможност съдилищата, където има и колегии и отделения, да избират дали делата да се „джуркат“ или по колегии или по отделения, а има друг смисъл. Този смисъл е свързан с възможността съдилищата да групират делата по материя и само съдиите, разглеждащи съответната материя, да се включат при случайното разпределение. Ако материята се разглежда в цялата колегия, то делата следва да се разпределят между всички съдии в колегията, а ако делата се разглеждат само в едно отделение – само между съдиите от отделението. Следователно, по замисъла на закона самите отделения следва да се създават, ако има необходимост от допълнителна специализация по материя в рамките на колегията или на целия съд /за съдилищата от по-ниски нива, където няма колегии/. Така напр. и във ВАС има и колегии и отделения, но всяко отделение разглежда дела от специфична само за него материя. Разбира се, няма пречка част от материята да е обща и да се разпределя между съдии от няколко отделения или цялата колегия /напр. частни жалби/, но друга материя трябва да е специфична само за съответното отделение, за да има смисъл от обособяване на отделението. Създаването на отделения без никаква специфична за отделението специализация по материя е *pop sens* и очевидно преследва други цели. Тъй като във ВКС само в ГК има специализация по материя в 2 потока, то само там има смисъл от съществуването на отделения, но не 4, а 2 – според двете специализации. В НК и ТК няма вътрешна специализация по материя, поради което неясно защо въобще съществуват отделения. Ако отговорът на въпроса е – за да се облекчат председателите на отделения при

администрирането на делата /да се разпредели работата между няколко председатели/, то следва да се припомни, че зам. председателите от по-ниските нива съдилища администрират **многократно** повече дела от тези в отделенията на ВКС. Така напр. според статистиките за пандемичната 2020 г. в цялата НК на ВКС са постъпили общо 1035 дела, администрирани от 3-ма председатели на отделения, а в НО на САС са постъпили 1431 дела, администрирани от 1 и.д. зам. председател. При сходно постъпление на дела в ТК на ВКС и в ТО на САС /около 2500/, във ВКС те се администрират от 2-ма председатели на отделения, а в САС – от 1 зам. председател на съда. Съпоставката с обема на работа на 4-мата зам. председателите на СГС или на СРС пък е несравнима. Същевременно, и в САС и във ВКС администрирането на делата фактически се извършва с помощта на съдебни помощници, които на практика вършат цялата работа, а съответният ръководител единствено подписва подготвен от тях проект на акт – извод и от чл. 10, ал. 1, т. 1 от Правилника за администрацията на ВКС.

Горното не е дребнаво заяждане, а е свързано със съществен проблем, поставен и в самата концепция на кандидата /стр. 4, 5 и 9/ – този за неравномерното натоварване по делата на съдиите във ВКС. Съвсем точно е отбелязано, че съществуването на множество категории съдии от ВКС с намален процент натовареност по делата /ръководители, докладчици по тълк. дела, членове на аналитични звена, на конкурсни комисии и какво ли не/, води до поемане на повече дела от останалите редови съдии, носещи на плещите си основната дейност на този съд – правораздавателната. Това очевидно е несправедливо, още повече, че ръководният състав освен с намален процент натовареност по делата е и допълнително възнаграден с по-големи заплати от редовите съдии, а и членовете на конкурсните комисии получават допълнително възнаграждение за тази им работа. Сиреч, както и при социализма – работиш по-малко, получаващ повече. Най-прекият път към изравняване на натовареността е намаляване на числения състав на ръководните кадри във ВКС.

2. На следващо място, въпреки произтичащата от закона /чл. 109, ал. 2 ЗСВ/ специализация по материя на трите колегии във ВКС, то тази специализация на практика не е проведена докрай по отношение на две от колегиите – ГК и ТК. На всички съдии от по-ниски инстанции ни е направило впечатление, че еднотипни по материя дела веднъж се връщат от ГК, а друг път – от ТК на ВКС /напр. делата във връзка с уреждане на последиците от отменените от КС през 2014 г. разпоредби в ЗЕВИ, и много други/. Макар че по замисъл на закона в ТК следва да се разглеждат търговските дела, а останалите общи граждански дела да се разглеждат от ГК, то на практика и ТК също разглежда нетърговски граждански дела – напр. делата по ЗЮЛНЦ, Закона за политическите партии, Закона за вероизповеданията, ЗАПСП, дела по различни регламенти на ЕС и др. Съвсем отделен е въпросът кои дела са търговски, но едно е сигурно – посочените не са. Това поставя въпроса защо във ВКС липсват ясни **писмени правила** за разпределение на материята между ГК и ТК, което би трябвало да е от компетентността на Пленума – по аналогия със сходни правомощия на общите събрания на останалите съдилища.

3. Неясна е концепцията в частта относно вижданията дали числеността на съдиите във ВКС /110 щата/ е достатъчна, недостатъчно или прекомерна. От една страна, на стр. 17 се сочи, че: *„В тази връзка и на базата на изготвена обективна информация за натовареността на работата в отделните колегии, председателят на ВКС следва да усвои всички налични щатни бройки, като при необходимост ангажира СК на ВСС с искане за разкриване на допълнителни щатни съдийски бройки“*. От друга страна, на стр. 18 е посочено: *„Екстензивният подход за преодоляване на натовареността (чрез увеличаване на съдийския щат) също не се приема еднозначно поради несъответността му на съвременните разбирания за числеността на върховните съдилища, поради ограниченията на средствата по линия на съдебния бюджет и други затруднения с битов характер“*.

Към днешна дата България е страната с най-много върховни съдии на глава от населението в рамките на целия ЕС – около 210 в двете върховни съдилища. Това означава, че всеки десети

съдия в държавата е такъв във върховен съд. За сравнение – в Австрия Върховният съд /Oberster Gerichtshof/ и Върховният административен съд /Verwaltungsgerichtshof/ са с по около 60 съдии всеки, при общо около 1 900 съдии в страната, при население около 8,7 млн. души.

Предвид горното моля кандидатът да отговори на следните въпроси:

4) Прекомерен, достатъчен или недостатъчен е щат от 110 съдии във ВКС и считате ли, че възможностите за вътрешна оптимизация не са използвани в пълнота /като напр. прехвърляне на освободени щатове от по-слабо натоварената НК към останалите две колегии/?

5) Ако бъдете избрана ще предложите ли на Пленума на ВКС да приеме ясни писмени правила за разпределение на материята между ГК и ТК?

6) Предвид обстоятелството, че ръководният състав на ВКС включва 13 ръководители /председател, зам. председатели, председатели на отделения/, считате ли за нужно този ръководен щат да бъде редуциран и в каква степен?

7) Считате ли, че броят на отделенията в колегиите на ВКС следва да бъде редуциран?

8) Въпреки заявената политика на публичност и прозрачност понастоящем на Интернет страницата на ВКС не са публикувани съществени вътрешноорганизационни актове – Вътрешните правила за разпределение на делата, Правилата за приемане на тълкувателни решения, Вътрешните правила за организацията на дейността на Пленума, Правилата за работата на общите събрания, както и други вътрешни актове. Считате ли, че тези актове следва да се публикуват?

9) Съществуват ли във ВКС приети от Пленума правила за определяне на натовареността по чл. 111, ал. 2, т. 5 от ЗСВ и ако не съществуват – защо?

10) Считате ли, че председателят на ВКС следва да правораздава по дела и при какъв процент натовареност?

11) Ако бъдете избрана за председател на ВКС, ръководният състав на съда ще бъде съставен изцяло от жени. Считате ли този „матриархат“ за удачен и следва ли поне в ръководството да се съблюдава баланс на половете с оглед равнопоставеност, както напр. се спазва при сформирването на Европейската комисия?

III. За тълкувателната дейност

Безспорно постановяването на задължителни тълкувателни актове е уникално правомощие на ВКС и ВАС, предвидено в ЗСВ. Спорен е въпросът дали то има конституционна основа, доколкото не се вмества в предвидения в чл. 124 и чл. 125 КРБ „*върховен съдебен надзор за точно и еднакво прилагане на законите от всички съдилища*“. Русизмът „*надзор*“ е синоним на „*контрол*“, какъвто върховните съдилища упражняват, когато могат пряко да отменят актове на долустоящите инстанции, т.е. инстанционен контрол. Подобен контрол те не упражняват при приемането на ТР или ТП спрямо долустоящите инстанции, която им дейност по скоро е аналогична на дейността по методическо ръководство, предвидена за главния прокурор в чл. 126, ал. 2 КРБ, каквато обаче не е предвидена в чл. 124 и чл. 125 КРБ. Не това обаче е акцентът.

В концепцията точно е посочено, че през последните години са образувани доста тълкувателни дела и са постановени значителен брой тълкувателни решения. От една страна, това е позитивно, тъй като води до уеднаквяване на съдебната практика.

От друга страна, е негативно, тъй като сочи на **значително количество** дотогавашна неправилна съдебна практика, вкл. на самия ВКС, която се обявява за такава със съответното ТР, което пък не е добър атестат за качеството на правораздаването във ВКС. Друг негатив от тълкувателната дейност е, че нерядко ВКС се превръща в позитивен законодател, с което прекращава конституционното разделение на властите. Пример – т. 10 от ТР № 1/3.12.2018 г. на ОСТК, с което бе въведено ново основание за национализация на частни имоти, непредвидено в законите /освен множество конфискационни закони вече си имаме и „конфискационно ТР“/. Трети негатив е, че някои тълкувателни актове се разминават със законодателната воля, което

довежда до последваща обратна законодателна интервенция – напр. с т. 7 от ТП № 2/19.05.2015 г. на ВКС и ВАС бе прието, че дейността на длъжностните лица по регистрация по ЗТРРЮЛНЦ не е административна дейност и вредите от нея не попадали в чл. 1 от ЗОДОВ, което наложи с изменение в чл. 28, ал. 2 ЗТРРЮЛНЦ (ДВ, бр. 105/2016 г.) законодателят изрично да предвиди обратното – че се прилага именно ЗОДОВ, т.е. че дейността е административна. Примерите могат и да продължат.

Същевременно, прави впечатление, че самите тълкувателни дела се проточват значително във времето и **продължават с години** – далеч над предвидения в чл. 130, ал. 1 ЗСВ инструктивен 6-месечен срок. Това има значителни негативни последици за страните по съдебните производства, висящи пред ВКС, тъй като тези производства се спират до постановяване на ТР /чл. 292 ГПК/. По този начин висящите с години тълкувателни дела водят и до висящи с години други съдебни производства пред ВКС с всички последици от това – трупаци се лихви и разноси, недоживяващи края на делото страни, фалирали фирми, безуспешно чакащи да си съберат вземанията, и т.н. Няколко примера:

- рекордър е образуваното на **27.11.2015 г.** тълк. дело № 2/2015 г. на ВКС и ВАС, продължило **6 години** до прекратяването му с определение от **25.03.2021 г.** /дете, родено в началото на делото, в края му вече е било в предучилищна група/;
- образуваното на 30.06.2016 г. тълк. дело № 3/2016 г. на ОСГТК продължи **3 години** до постановяване на ТР от 22.04.2019 г. по въпросите на частичния иск;
- образуваното на 10.07.2015 г. тълк. дело № 1/2015 г. на ОСГТК продължи **3 години** до постановяване на ТР от 10.07.2018 г. по въпросите на особените залози;
- образуваното на 7.02.2018 г. тълк. дело № 2/2018 г. на ОСГТК и до момента не е приключило по единствения поставен за тълкуване елементарен процесуален въпрос – подлежи ли на касационно обжалване определение на апелативен съд, с което е потвърдено преграждащо развитието на производството определение или разпореждане на окръжен съд като въззивна инстанция /предполагащо два възможни отговора – да или не/;
- образуваното на 8.12.2017 г. тълк. дело № 6/2017 г. на ОСГТК и до момента не е приключило по въпроса за изискуемостта на вземанията за дежурства на военнослужещи;
- образуваното на 12.02.2018 г. тълк. дело № 1/2018 г. на ОСНК и до момента не е приключило по въпросите за действието на стари тълкувателни актове, и т.н.

Предвид горното моля кандидатът да отговори на следните въпроси:

12) Основателни ли са според вас критиките, че чрез тълкувателните актове върховните съдилища се превръщат в позитивен законодател, и къде минава границата между тълкуване и нормотворчество?

13) Каква е причината за масовото несъблюдаване на срока по чл. 130, ал. 1 ЗСВ и какви организационни мерки трябва да се предприемат за осигуряване приключването на тълкувателните дела в разумни срокове?

IV. За електронното правосъдие

Известно е, че въвеждането на е-правосъдието е национална и европейска стратегическа цел с наднационални измерения. То е един от показателите, по които Европейската комисия извършва ежегодна оценка на правосъдните системи на всяка държава членка на ЕС в два ежегодни доклада – за върховенството на правото и т.нар. барометър на правосъдието /EU-Justice scoreboard/. В последния доклад за върховенството на закона за 2021 г. наличието или липсата на е-правосъдие е съществена част от оценката по критерия „Качество на правосъдната система“, като специално за България Европейската комисия тъжно отбеляза,

че „**въпреки законодателните усилия дигитализацията на правосъдието все още изостава на практика**“ /стр. 1, 10 – 11/.

Известно е и, че поради несвършената от ВСС в продължение на 5 години работа, влязлата в сила от 1.07.2021 г. законова уредба на е-правосъдието засега остава на книга в съществени части.

Известни са и канските мъки по въвеждането на ЕИСС в съдилищата през последната 1,5 год. и концептуално сгрешения от ВСС подход на първоначалното й повсеместно въвеждане, без да бъде тествана в продължителен период в пилотни съдилища, така че да бъдат идентифицирани и отстранени недостатъците й. След 154 ъпдейта до 6.12.2021 г. системата е в що-годе прилично състояние, заслугата за което е на хиляди съдии и съдебни служители, направили предложения за подобряването и изхабили много усилия, нерви и време. Няма никакво съмнение, че далеч не е свършена и подлежи на надграждане, но не ми е известен софтуер, който да е свършен – дори и IT гигант като Microsoft всеки месец пуска нови ъпдейти на операционна система с милиарди потребители като Windows, с което признава, че и тя не е перфектна. По-важното е, че в този вид ЕИСС изпълнява изискванията на глава 18а ЗСВ /не че не може да го прави и по-добре/, но пречката за пълноценното въвеждане на е-правосъдието е недоизграждането на друга инф. система – тази на ЕПЕП, чрез която страните следва да комуникират със съдилищата, което до момента не могат да правят. ЕИСС е средството, чрез което общите съдилища /донякъде/ изпълняват глава 18а ЗСВ, но незначително защо никой не поставя въпроса – защо административните съдилища и ВАС все още не я изпълняват и защо ВСС нищо не прави в тази насока. Фамозната система ЕДИС е извън контрола на ВСС, а би трябвало да бъде под този контрол – както ЕИСС и ЕПЕП.

Същевременно, по данни от модула за справки в ЕИСС в нея са образувани във всички съдилища: 1) от самото й внедряване през м. 06.2020 г. до 6.12.2021 г. – общо **439 010 дела**, 2) от 1.07.2021 г. до 6.12.2021 г. – общо **212 787 дела**, и 3) само на 6.12.2021 г. – **1 804 дела**. В системата са постановени и подписани електронно **няколко милиона съдебни протоколи и актове от всякакъв вид**. В началото на 2022 г. в ЕИСС ще има образувани **над 500 000 дела**. При тези данни се поставя въпроса – как е възможно такова значително количество дела и актове да се обработват чрез ЕИСС, а тя да е невъзможна за работа, както твърдят някои. Очевидно е, че едното противоречи на другото и е очевидно, че системата функционира. Спор няма, че може и трябва да работи и още по-добре.

На този фон странна изглежда позицията на ВКС, която след едва **2 месеца** работа с ЕИСС през лятото на 2021 г., преустанови работата си с нея /без да обсъждаме има ли правомощия за това/. По този начин ВКС се нареди до ВАС и адм. съдилища в неизпълнението на влезлите в сила от 1.07.2021 г. законови разпоредби, което е лош атестат за един върховен съд, който трябва да дава пример по отношение на спазването на законността, а не обратното. Явно и за двете ни върховни съдилища не важи правилото *durum lex sed lex*.

Удивително е, че този бойкот идва от инстанцията, която по дефиниция следва да има **най-малко работа с ЕИСС**, тъй като при нея делата ще идват изцяло сканирани и дигитализирани от долните инстанции /поне делата, образувани след 1.07.2021 г. в първа инстанция/, вкл. и самите касационни жалби и отговори, като единственото, което тя ще извършва в ЕИСС е разпределението на делото и качване на един краен съдебен акт /най-често/, евентуално и един съдебен протокол – незначително в сравнение с обема на процесуалните действия на първата инстанция. Това навежда на мисълта, че има голяма вътрешна съпротива спрямо дигитализацията в съдилищата, вкл. във ВКС. Тази вътрешна съпротива следва да се отграничи от истинските проблеми с ЕИСС, така че да се види истинската картина.

На фона на мъките, които съдиите от долните инстанции в продължение на 1,5 год. претърпяха с ЕИСС, за да бъде вкарана що-годе в релси, бойкотът на ВКС изглежда като детски каприз. Същевременно, този каприз вече създава и затруднения в работата на въззивните съдилища, които поради това не могат да изпращат на ВКС по електронен път дела, които са длъжни да водят електронно – образувани след 1.07.2021 г. първоинстанционни

дела, по които има вече множество частни жалби, стигащи и до ВКС, а последният пък не може да изпълнява законното си задължение по тези дела да постановява актовете си само в електронна форма за валидност. Така въззивните съдилища са принудени да водят делото в две форми – електронна и на хартия, за да изпратят хартиеният вариант на ВКС, което обезсмисля ползите от дигитализация на делата и води единствено до допълнителни усилия на служителите и допълнителни бюджетни разходи за консумативи. Въобще, въвеждането на е-правосъдието в милата ни родина е съпроводено с уникални парадокси – вместо да води до съкращаване на разходи и служители, води до обратното – увеличаване на разходи и увеличаване на служители, за което ВСС успешно се погрижи чрез увеличаване на щатовете през 2021 г.

Предвид горното моля кандидатът да отговори на следните въпроси:

14) Кога ВКС ще въведе ЕИСС и ще започне да изпълнява законите си задължения във връзка с е-правосъдието?

15) Считате ли, че съдиите и служителите във ВКС са подготвени за приближаващата дигитална трансформация в съдилищата и ако не – какво следва да се предприеме, за да се подготвят?

16) Технически и хардуерно обезпечен ли е ВКС за въвеждане на е-правосъдието и ако не е – заявило ли е ръководството на ВКС искания пред ВСС в тази насока?

V. За реформата на съдебната карта

България е затънала в невиджана от Освобождението бюрокрация, която паразитира на гърба на този измъчен народ и пречи на неговото развитие. При все по-намаляващо население сме свидетели на все по-увеличаваща се публична администрация, която се издържа от българските данъкоплатци. Това ни нарежда на едно от първите места в ЕС по процент от БВП, отделян за издръжката на тази администрация.

Съдебната система пък е еманация на тази бюрокрация. В нея има служители, на които трудовите им задължения основно се състоят в това да пренасят папки от един кабинет в друг. Това обяснява и неистовата съпротива срещу дигитализацията – ако папките изчезнат доста служители ще се окажат излишни и те много добре го съзнават и затова всячески пречат на прогреса.

Според последния доклад от 2021 г. EU-Justice scoreboard България е на първо място по отделяни за съдебната власт бюджетни средства спрямо БВП – 0,7 % от БВП, което е значително над следващите в класацията с 0,5 % /Полша/, 0,45 % /Словакия/, 0,4 % /Латвия, Хърватия, Румъния, Унгария/. От този бюджет 90 % отива за заплати. На четвърто място сме по брой съдии на 100 000 души население – преди нас са само Словакия, Хърватия и Люксембург. Очаква се след излизане на данните от преброяването на населението през 2021 г. да се изкачим още в класацията.

На този фон съществуването на **182 съдилища**, от които половината слабонатоварени, е истинска бюджетна разсипия и управленско безумие. Това трябва ясно да се каже. Съдебната система отдавна се е превърнала в социална институция за решаване на проблемите с трудовата заетост по места, което не е нейното предназначение. А винаги когато се заговори за закриване на съдилища се чуват пискливи гласове за ограничаване достъпа до правосъдие, архаично разбиран като физически достъп до съдебната сграда, или за „*стожера на държавността*“, който загивал. Никой обаче не пита – а колко струва този стожер и този достъп до правосъдие на българския данъкоплатец и съгласен ли е той да плаща високи заплати на магистрати и служители, които нямат достатъчно работа. Да открием тогава по един съд във всяко село, за да осигурим още по-голям достъп до правосъдие и да засилим държавността.

Настоящият ВСС се провали с гръм и трясък по много направления, едно от които е именно реформата на съдебната карта в частта за съдилищата. За пореден път се доказва старата

максима, изказана преди много години от бивш министър на правосъдието – че реформата на съдебната власт е като реформа на гробище, тъй като помощ отвътре не може да се очаква. Не само, че не се предприемат стъпки за съкращаване на администрацията, но даже се върви в обратна посока – пример са раздадените без реална нужда в края на 2021 г. стотици нови щатни бройки в съдилищата от СК на ВСС. При обсъжданията се чуха и забавни изказвания със шизофреничен оттенък – уважаемият Новански пламенно обясняваше, че бил за съкращаване на 50 % от съдилищата и персонала, а същевременно с две ръце гласува ЗА отпускане на новите бройки. Да се чуди човек – да се смее или да плаче. След подобни заседания на ВСС често се сещам за известната творба на Стайнбек – „За мишките и хората“.

Това поставя въпроса дали въобще на ВСС следва да принадлежи правомощието да определя броя на съдилищата и съдебните райони, което не е конституционно правомощие, а законово. По действалото до 1944 г. законодателство този въпрос се е уреждал в самия ЗУС – законът е определял колко съдилища има на съответното ниво, седалищата и съдебните райони. Може би трябва да се върнем към тази система, след като ВСС доказва, че не знае как и дали да упражнява това правомощие. След като Народното събрание се състои от избраниците на българския народ, то нека тези избраници да определят в закона от колко съдилища има нужда този народ и да осигурят бюджет за тази правосъдна услуга. Още повече, че при обсъждане на прословутия модел 4 ясно беше заявено, че въпросът със съдебната карта е политически. Впрочем, и в момента ЗСВ определя броя и районите на част от съдилищата – на тези с национално покритие /СпНС, АСпНС, ВАпС, ВАС, ВКС/. Не виждам пречка това да бъде сторено и за останалите съдилища.

В концепцията липсват развити виждания по въпроса за съдебната карта, поради което моля да се отговори на следните въпроси:

- 17) Какви са вижданията на кандидата относно реформата на съдебната карта?
- 18) Считате ли за уместно самият закон, а не ВСС, да определи броя, седалищата и районите на съдилищата?

Дотук ограничавам моите въпроси и ви желая успех в процедурата.

7.12.2021 г.

ПОДПИС: